

Een requiem voor de regionale politiek?

Eén van de grootste problemen in de Europese Gemeenschap wordt gevormd door de regionale verschillen in materiële welvaart in de verschillende Europese regio's. De Mezzogiorno, Schotland en Ierland zijn enkele voorbeelden van met relatief zeer weinig aardse goederen gezegende gebieden die terecht de aandacht van de Europese autoriteiten genieten. De Europese regionale politiek, die gericht is op het bereiken van een aanvaardbaarder evenwicht in de ruimtelijke welvaartsverhoudingen in Europa, kan putten uit een fonds van aanzienlijke omvang waarvan de middelen op een bepaalde wijze over de hulpbehoevende regio's worden verdeeld. Zoals ook elders in de regionale politiek het geval is, zijn de criteria die worden gehanteerd om de beschikbare middelen over de daarvoor in aanmerking komende regio's te verdelen fundamenteel negatief: hoge werkloosheid, laag inkomen, geringe groei enz.

Men kan natuurlijk tegen een dergelijke benadering inbrengen dat het toch ook zinvol is om middelen daar in te zetten waar te verwachten is dat zij een hoog rendement in economische zin opleveren, een rendement dat in de minder bedeelde regio's meestal niet gehaald wordt. Dit is uiteraard juist en vele regionale economen vinden dan ook dat middelen voor de regionale politiek enerzijds aangewend zouden dienen te worden daar waar het hoogste rendement kan worden verwacht en anderzijds daar waar een nood dient te worden gelenigd. Het oude probleem dus: hoeveel besteedt men aan een rechtvaardiger inkomensverdeling (equity) en hoeveel aan de verdere ontwikkeling in de veelbelovende regio's (efficiency). In de Europese politiek speelt dit probleem echter niet. Of men het bewust ontweken heeft of niet, is niet erg duidelijk. Wel is duidelijk dat er voor de veelbelovende regio's impliciet al veel gedaan wordt door het beleid op andere gebieden (infrastructuur, onderwijs, recreatie enz.), maar dat daarnaast de overtuiging bestaat dat er voor de achterblijvende regio's iets extra's moet worden gedaan.

Een tweede belangrijk element dat in de vaak relatief goed onderbouwde nota's van de EG over de regionale politiek duidelijk naar voren komt, is dat in de voorbereidende analyses alle regio's die te zamen Europa vormen in de beschouwingen worden betrokken. Uit de regionale politiek in Europees verband blijkt dat de uit deze analyses resulterende informatie ook op zinvolle wijze is verwerkt.

De regionale politiek in Nederland is heel anders. Men is hier traditioneel niet zo erg gediend van het betrekken van alle regio's in ons land bij de regionale politiek. De regionale politiek is uitsluitend gericht op de *traditioneel* zwakke regio's. Hoe deze precies geselecteerd worden is niet altijd even duidelijk, zeker niet waar het gaat om regio's die zowel zwakke als sterke kanten vertonen. De grote steden b.v. vertonen wat het gemiddelde inkomen betreft een permanente relatieve daling ten opzichte van het nationale gemiddelde en de werkloosheid ligt daar significant hoger dan het Nederlandse gemiddelde. Anderzijds blijven deze steden nog duidelijk centra van informatie, met een gedifferentieerde arbeidsmarkt en grote culturele attractiviteit. In de recente nota *Regionaal sociaal-economisch beleid 1986-1990* wordt echter geen woord aan de grote steden gewijd. Men zou natuurlijk kunnen zeggen dat dat gebeurt is in de *Structuurschets stedelijke gebieden*, maar de achterliggende en voor de ontwikkelingen fundamenteel zijnde sociaal-economische

problematiek komt daarin niet of nauwelijks aan de orde. Wel werd in deze Structuurschets aangekondigd dat „Bij de herziening van de Nota regionaal-economisch beleid in 1985 zal worden bezien of de middelen voor het voorwaarden-scheppend beleid doelmatig zijn besteed en toereikend zijn geweest. Ook zal worden bezien hoe andere vormen van beleid tot een beter gebruik van het in de regio's aanwezige ontwikkelingspotentieel kunnen bijdragen”. Dit blijkt evenwel niet te zijn gebeurd, of, wat vriendelijker gezegd, niet goed te zijn gebeurd.

In de bijlagen van de nota en ook in de nota zelf worden de resultaten van studies vermeld die hadden kunnen bijdragen tot een intelligentere regionale politiek. De eerste studie is het gelukkig inmiddels elders reeds bekend geworden onderzoek van het NEI: *Technologische vernieuwing en regionale ontwikkeling in Nederland* (Transfer). Hierin is aan de hand van verschillende indicatoren nagegaan wat de sterke en zwakke punten zijn van COROP-regio's in Nederland om op nieuwe technologische ontwikkelingen te kunnen inspelen. De tweede is het z.g. rapport-Bartels dat bij brief van 20-3-1985 aan de Tweede Kamer is aangeboden. In dit rapport is een evaluatie gegeven van het voorwaarden-scheppende beleid en wordt de conclusie getrokken dat dit beleid een nuttige functie vervult. Van de uiterst relevante informatie die deze studies bevatten, is in het hoofdbetoon echter nagenoeg niets terug te vinden.

Eerlijkheidshalve moet worden toegegeven dat het voorgaande in één opzicht niet helemaal juist is. Op één plaats heeft wél een toetsing plaatsgevonden. Men constateert nl. dat de subsidieregelingen in het kader van de investeringspremieregeling (IPR) een zodanig doorslaggevend succes zijn geweest dat de regeling beperkt moest worden. Als de regeling volslagen ineffectief was gebleken had men haar kennelijk rustig in de oude vorm kunnen laten voortbestaan. In de terminologie van de nota: „bepaalde wijzigingen in de regeling zijn (derhalve) onvermijdelijk om de noodzakelijke vermindering van het budgettaire beslag van de IPR te realiseren”.

Dit weerspiegelt duidelijk de geest die de nota ademt: een geest van bezuiniging, van het „structureel” verminderen van de gelden voor de regionale politiek, ongeacht de bestemming van deze gelden en de effecten van de besteding. De inkrimping treft ook zeer duidelijk het z.g. voorwaarden-scheppende beleid dat op termijn zal worden beëindigd, ongeacht de vraag of het nu juist niet dat beleid is dat knelpunten dient weg te nemen en potenties dient te scheppen.

Het heeft niet veel zin dieper op de nota in te gaan. Het is geen goede, evenwichtige nota, maar een bloedeloos compromis tussen de pleitbezorgers van een zinvol regionaal gedifferentieerd beleid, zoals dat overal elders ter wereld wordt gevoerd, en de bezuinigers, die zonder de effectiviteit van het tot dusver gevoerde beleid serieus in de beschouwing te betrekken, vinden dat er minder geld aan moet worden uitgegeven. Nederland is bezig aan een „strategische terugtocht” uit het regionale beleid, richting kerkhof. Laten we hopen dat ons land op dit punt geen gidsland van de wereld gaat worden.

L.H. Klaassen